

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

Η ΜΑΡΤΥΡΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΜΟΝΤΙΛΙΑΝΙ

Ο τελευταίος σταθμός του Γολγοθά του Μοντιλιάνι. Τα πρώτα συμπτώματά της φυματίωσης. Το ταξίδι του στη Νίκαια. Το έσχατο έρις της εξαθλίωσης. Η επιστροφή στο Παρίσι. Ο μαρτυρικός θάνατος του Μοντιλιάνι. Η φίλη του ατεκτονεί απελευθέρωση. Η μεγαλοπρεπής κηδεία του, κτλ.

ΕΛΕΙΘΝΟΥΜΕ σήμερα την εξιστόρησι της μαρτυρικής και πολυθλασιανής ζωής του μεγάλου ζωγράφου Μοντιλιάνι, του καλλιτέχνη αυτού, που γνώρισε την Κόλασι πριν πεθάνει, που πέρασε τα περισσότερά του χρόνια νησιτικός, άστεγος, περιφρονήμενος, κατατονημένος — για να γνωρίσει τη δόξα μόναχα μετά το θάνατό του...

Τά βάσανα, ή κακουχίες, το μεθύσι κ' ή στερήσεις, ή αγωνία για την κατάκτησι του κ' ή άνομη ζωή, που έκανε τόσα χρόνια, ήταν έπιόμενο να τσασκίσουν στο τέλος τον λεπτό άλλωστε οργανισμό του Μοντιλιάνι. Τόν Νοέμβριο του 1919 παρουσιάστηκαν τά πρώτα συμπτώματα της άλιπτης ασθένειας, που θα έστειλε τον καλλιτέχνη στον τάφο. Ή σκέπη ότι θα πέθανε πριν προφτάσει να επιβληθί στον καλλιτεχνικό κόσμο, έκανε τον Μοντιλιάνι να εργάζεται περισσότερο από κάθε άλλη φορά, για ν' αποτελειώσει το έργο του...

Και όταν έβλεπε πως τον εγκατέλειπαν ή δυνάμεις του, έβιπε ασυλλόγιστα για ανά τονόση το χέρι του, αδιαφορώντας άν το «τονωτικό» αυτό ήταν στην πραγματικότητα δηλητήριο για τον εξαντλημένο οργανισμό του. Τού κάκου ο Σμπορόβσκι, ένας Πολωνός ποιητής, ο πιο άρρωστομένος φίλος του καλλιτέχνη και ο «προστάτης άγγελός» του, τον παρακαλούσε να μην κάνη πειά τόσες κατασχρήσεις, να προσέχη περισσότερο την υγεία του... Ο Μοντιλιάνι δέν ήθελε ν' άκούση τίποτα. Θα έλεγε κανείς ότι ίδρωσε παρη ήδονή, έπιταχίνοντας το τέλος του...

Οι γιατροί είχαν πει ότι ο ζωγράφος έπρεπε να πάη στη Νίκαια. Το κλίμα της πόλεως αυτής μά μπορούσε να φέρη κάποια βελτίοσι στην κατάσταση του. Μά πού να βού ή Μοντιλιάνι, ο πυνόμενος Μοντιλιάνι, τά χηήματα που του χροιάζονταν για να κάνη το ταξίδι αυτό ; Και στην περίπτωση αυτή, ο Σμπορόβσκι βοήθε την ευκαιρία να δείξη για μά άκόμα φορά την άγάπη του για το ζωγράφο. Έτοξε δεξιά μά άριστερά, χτύπησε ένα σωρό πόρτες, χροιάθηκε παντού, πούλησε και τά τελευταία του ρούχα, μά κατόρθωσε στο τέλος να συγκεντρώση το ποσόν που χρειαζόταν για να στείλη το φίλο του στη Νίκαια... Συγχρόνως ο Σμπορόβσκι αναλάμβανε τη συντήρησι της φίλης του ζωγράφου, καθώς και του παιδιού που είχε αποκτήσει από αυτήν ή Μοντιλιάνι...

Γιατί να σάς το κρύψουμε ; Γιατί να μην ποίμε όλη την αλήθεια για τη ζωή του ανεπιβέλτου αυτού ζωγράφου, που κατόρθωσε μέσα στο βόδρομο, στον άποιο κλιόστηκε, να δημιουργήση ένα μοναδικό έργο, ένα πραγματικό ποίημα χροιάτων ; Στη Νίκαια, λοιπόν, ο Μοντιλιάνι αναγκάστηκε να μένη σ' ένα σπίτι που φιλοξενούσε γυναίκες έλαφρών, έλαφροτάτων ήθών... Φαντάζεστε τώρα το μαρτύριο του άρρωστου καλλιτέχνη, να μη μπορεί να κλείσει μάτι ός το πρωί, άπ' τής βραχέως φωνές και τά τραγούδια των μεθυσιμένων, που τους κοιβαλούσανε στο σπίτι ή νοικήρισες... Και ίσως ο Μοντιλιάνι, ο όποιος είχε πειά εξαντληθεί, μέχρι του σημείου να μη μπορεί πειά να σηκώση το χέρι του, ίσως ο Μοντιλιάνι να πέθανε της πείνας στη Νίκαια, άν μεριζεί από τις νοικήρισες του σπιτιού δέν τον λιπόntonσαν και δέν του πήγαναν κάπου-κάπου ένα λιότο φαί...

Και ή Μοντιλιάνι έστειλε άπελπισμένα γράμματα στον Σμπορόβσκι, ζητώντας χηήματα. Ο Πολωνός ποιητής έπαινε τότε μερικώς από τους πίνακας, που του είχε άφησει ο ζωγράφος, και άρχισε τις έπισκέψεις σε διαφόρους «φιλοτέχνους», παρακαλώντας τους να αγοράσουν για έλεημοσύνη ένα ταμπλό !...

—Πρόκειται για ένα ζωγράφο που δυστυχεί ! τους έλεγε. —Όλοι οι ζωγράφοι δυστυχούν ! του άπαντούσαν. Ένας ζωγράφος δέν έχει ανάγκη από καλοπείρασιν... Γιατί δέν μένει στο Παρίσι ; Γιατί κάνει τόσα έξοδα στη Νίκαια ; ...

—Μά είναι άρρωστος ! φημιόζει τότε ο Σμπορόβσκι, κατάληκτος μπρός στην άναλήγησι των φιλοτέχνην. Έβνε φημιατικός !... Δέν έχει να φάη !... Απτήθητε τον !...

Οι μαζήνια όμως άνασθίζοναν μ' άδιαφορία τους όμιους. —Υστερ' από πολλά βάσανα, ο Σμπορόβσκι κατόρθωσε να συγκεντρώση το ποσόν που χρειαζότανε... για να ξαναγορήσει ή Μοντιλιάνι στο Παρίσι. Δέν μπορούσε πειά όποτε λόγος να γίνεται περι παραμονής του στη Νίκαια...

***

Με την επιστροφή του καλλιτέχνη στον Παρίσι, άρχισε ο τελευταίος σταθμός του Γολγοθά του. Ο Σμπορόβσκι έγκατέστησε το φίλο του σε μά σοφία, μακρυνά από τη γυναίκα του και το παιδί του, για να μη τους μεταδόση τη φριχτή νόσο του. Το δωμάτιο, στο όποιο έμενε ο κα-

λιτέχνης τους τελευταίους δυό μήνες της ζωής του, ήταν μικρό σαν ζουτί, με μοναδικά έπιπλα ένα καβαλέτο, μά καρέκλα και ένα στρώμα. Κάθε βράδυ ο φημιατικός ζωγράφος κατόρθωσε το πάτομα με νερό, για να πίνη τους χορμούς, και τις κατσαρίδες, και ύστερα έπεφτε στο στρώμα του να κοιμηθί !...

Ο Σμπορόβσκι πήγανε κάθε μέρα κ' έβλεπε το φίλο του. Και πόσες φορές βοήθε τον μεγάλο ζωγράφο να τον περιμένη... καθιόμενος στην όξωπορτα του σπιτιού, μεθυσιμένος και κατακόκκινος συγχρόνως από τον πυρετό !...

—Πούληρες τίποτα ; φημιόσε ή Μοντιλιάνι μόλις έβλεπε τον Σμπορόβσκι.

—Έξινους πουτόσε άρημητά το κεφάλι μου.

—Μην απελπίεσαι, Μοντιλιάνι ! του έλεγε σε λίγο. Όλα θα διορθωθούν μά μέρα... Έλα, πάμε στο δωμάτιό σου... Κάνε; ζωό σήμερα και έσο είσαι πολύ έλαφρά ντυμένος... Μά, γιατί μεθύσεσαι πάλι ; Δέν λυπάσε; τον έαυτό σου ;

—Τώρα είναι πολύ άργά πειά ! Τί γίνονται ή γυναίκα μου, το παιδί μου ;

—Έβνε καλά... Έξερεις ότι ή γυναίκα σου σου έτοιμάζει δεύτερο παιδί ;

—Ναί, το ξερω...

Έτσι πέρασε και ο Δεκέμβριος. Ο Μοντιλιάνι είχε πειά μεταβληθί σε άνθρωπο σκελετό. Άπ' την καλή όμορφιά του, που συγκαλούσε τόση τις μιντινέτες και τις φοιτήτριες του Καρτιέ πριν από δέκα χρόνια, τίποτα πειά δέν είχε μένει ! Τά μαλλιά του άστριαν πόθορα και ή έπιδερμής του προσώπου τον είχε μεταβληθί σε μά διαφανή μεμβράνη.

Μά μέρα, στις άρχές του Ιανουαρίου 1920, ο Σμπορόβσκι βοήθε τον Μοντιλιάνι έσπλωμένο άνασθίση στο στρώμα του. Φημιόζε άμέσως ένα γιατρό, ο όποιος, με το πρώτο βλέμμα που έφριξε στο ζωγράφο, φημιόσε :

—Δέν υπάρχει καμιά έλπίδα... Έν πάση περιπτώσει, πρέπει να τον μεταφέρουμε άμέσως στο νοσοκομείο...

Στο όρομο, ένθ τον μετέφεραν με φορείο στο πλησιέστερο νοσοκομείο, ο Μοντιλιάνι άνοιξε για μά στιγμή τά μάτια του. Κατάλαβε που τον πήγαναν, κατάλαβε ότι πλησιάζε το τέλος του κ' ένα θλιμένο κατόγελο ζωγράφιστη στα χηήη του. Και τότε, μέσα στα όφθαλμα που άρχισαν να έλαμίνονταν μπρός στον έτοιμοθάνατο, μά όπτασία ξεχώρισε άπ' όλες τις είζόνες με μεγαλειότητα ένάργεια. Ο νους του Μοντιλιάνι πέταξε στο παιδικά χρόνια της ζωής του, στο πατρικό του σπίτι, στο χωριό που γεννήθηκε — στην πατρίδα του, την Ιταλία, στην όποια πέρασε την πιο εύχρηστη περίοδο του βίου του.

Κι' ο καλλιτέχνης φημιόσε στη μητρική του γλώσσα : —Ιταλία ! Άγαπημένη, άγαπημένη Ιταλία !...

Πέρασε όλη τη νύχτα του παρακλιώντας και άπαρηγώνοντας στίχους σ' ένα κρεβάτι του νοσοκομείου. Την έπομένη με βράδυ δέν ζώσε πειά...

***

Λίγες ώρες μετά το θάνατό του, ή Μοντιλιάνι ήταν διάσημος ! Θα έλεγε κανείς πως όλοι εκείνοι, που σινομήτησαν έναντίον του για τά τον άγνοήσαν, να τον περιφρονήσουν σ' όλη του τη ζωή, φημιόσαν με τά κλείσι τά μάτια του ο καλλιτέχνης, για να τον άνακηρύξουν μεγαλοφάνη !...

Ο διάσημος σήμερα ζωγράφος Κίσλιγκ έβανε ένομο μεταξύ του καλλιτεχνικού κόσμου της Μοναχτης, για να συγκεντρωθί ένα όρισμένο ποσόν και να κάνουν μά καλή κηδεία του Μοντιλιάνι. Και το φέροτο του ζωγράφου σκεπάζτηκε από λουλούδια, από στεφάνια, που του έστειλαν φίλοι και θαυμαστά του... Στο στήθος του νεκρού ήταν τοποθετημένη μά μπουλά από ξανθά μαλλιά—το τελευταίο όμορο που του έμειν ή φίλη του... Κι' ένθ ή νεκροφόρος μετέφερε τον Μοντιλιάνι στην τελευταία του κατοικία, ή φίλη του ζωγράφου έπεφτε από το παράθυρο του σπιτιού όπου έμενε και γίνονταν λυθια στο πέσοδρομο !... Δέν μπορούσε πειά να ήση χωρίς τον άγαπημένο της...

Την κηδεία του καλλιτέχνη, που πέρασε μά ζωή γεμητά στερήσεων, την ακολούθησαν όχι μόναχα οι φίλοι του, όσοι πείνασαν και δυστύχησαν μαζί του, αλλά και πολλοί κηριοί της άριστοκρατίας, πολλοί από κείνους που δέν δεχόντουσαν άλλοτε ν' αγοράσουν ένα ταμπλό του Μοντιλιάνι όποτε για έκδοσι φράγκα ! Και μαζί με αυτούς βάδιζαν πίσω από το φέροτο του μεγάλου ζωγράφου και όλοι εκείνοι οι ταπεινοί άνθρωποι του λαού, με τους όποιους ο καλλιτέχνης μεθύσε άλλοτε στις ταβέρνες ή που τους έκανε συντροφιά στον ύπνο τους, κάτω από τις γέφυρες του Σηκουάνα !...

Όλόκληρη ή Μοναχτη πέρασε μπρός από τον τάφο του Μοντιλιάνι. Και ο περιφρνος ζωγράφος Πικασό, ο δημιουργός του κηβισμού κ' ένας από τους πιο στενούς φίλους του Μοντιλιάνι, δείχνοντας σ' ένα γνωστό του το πλήθος, που είχε συγκεντρωθί γύρω από τον άνθρωπολιόμένο τάφο του καλλιτέχνη, έλε με βαρεία φωνή :

—Ο Μοντιλιάνι εκδικείται τώρα για τις ταπεινώσεις της ζωής του !...